

Julija
Lozzi
Barković

Grad – stvarnost i fikcija

Fiume Fantastika: Fenomeni grada

Exportdrvo, Rijeka

28. kolovoza – 1. prosinca 2020.

GLAVNI KUSTOS IZLOŽBE: Idis Turato

↑ FOTO © Rijeka 2020.eu

Izložba „Fiume Fantastika: Fenomeni grada“ jedna je od ključnih manifestacija programskog pravca „Slatko i slano“ u sklopu projekta Rijeka 2020 – Europska prijestolnica kulture. Rezultat je višegodišnjeg istraživanja DeltaLaba – Centra za urbanu tranziciju, arhitekturu i urbanizam, osnovanom upravo u sklopu priprema za EPK. Naslijeđe izložbe trebalo bi biti pokretanje posljediplomskog studija „Urban studies“ kako bi se u kontekstu urbane tranzicije izgradila nova razvojna platforma te uskladili interesi Grada Rijeke i Sveučilišta u Rijeci.

Izložba je postavljena u prizemlju Exportdrva na Delti, čime je revitalizirano bivše lučko skladište pozicionirano uz Mrtvi kanal, gdje se doslovno spajaju slatka i slana voda (naziv programskog pravca). Prostor napuštenog skladišta od više tisuća kvadrata osmišljen je kao novo urbano čvorište, paralelni gradski korzo s „paviljonima“ unutar kojih su predstavljene esencijalne teme/fenomeni iz povijesti urbanog razvoja Rijeke i regije u posljednjih 150 godina.

Na konceptu i postavu izložbe radio je međunarodni autorski tim raznolikog

profila, od arhitekata i povjesničara do filozofa, muzikologa i kulturologa. Uz Turata kustosi su još Vedran Mimica i Maroje Mrduljaš, kustoski tim čine Deyan Sudjic, Luka Skansi, Ida Križaj Leko, Morana Matković i Renato Stanković, u suradnji s Tvrtkom Jakovinom, Federicom Carlom Simonellijem, Igorom Bezinovićem, Velidom Đekićem i Janom Horvat. Svaki od paviljona u sastavu izložbe rezultat je zajedničkog rada i daljnjih suradnika i institucija. Popratna publikacija (u pripremi), zajedno s vizijom urbane tranzicije Rijeke, bit će predstavljena na Venecijanskom bijenalu – 17. međunarodnoj izložbi arhitekture 2021. godine.

Autorski/kustoski tim je kroz istraživanje detektirao deset ključnih tema/fenomena za Rijeku: luka i željeznica, mreže, granice, kino: "Stižu ljudi!", palača, grad, zajedničko tlo, dokolica, spomenici i fantastične zone, prezentiranih unutar isto toliko paviljona. Ti su paviljoni arhitektonski, čak pretenciozno oblikovani, kako se manifestacija ne bi percipirala samo kao (muzejska) izložba, već da se i samim hoda-

tjelesnim osjećajem u prostoru te susretanjem ljudi doživi nova priča o gradu. Prolaskom kroz paviljone otvara se mogućnost analize detektiranih tema/fenomena, ali i stjecanja osobnih spoznaja o Rijeci.

Osim globalne prometne *Mreže*, bitna je i ona gospodarska. Fenomen umreženosti ukazuje da i međunarodne korporacije stvaraju zametak prvog pravog industrijskog grada: za Rijeku mreža šećera bila je jedna od prvih, zatim nafta, papir... Upozorava se i na manje znano postojanje mreže ljudi, što utjelovljuje nekadašnji Hotel emigranata, „silosa za ljude“, koji se početkom 20. stoljeća transportiraju u Ameriku. U poslijeratnom razdoblju umrežavanje Rijeke s cijelim svijetom nastavlja se putem luke i pomorstva, a jedna od tih mreža vezana je za kontejnere (oblik samog paviljona). Bivši Titov brod *Galeb* također je promatran kao sredstvo za *networking*: kamogod bi njime došao, u zemlje nesvrstanih, ugovarali su se poslovi za jugoslavenske građevinske firme jer je brod, osim za politički *network*, bio platforma za biznis i izvoz jugoslavenskog *know-how*.

↓ FOTO © Rijeka 2020.eu

↑ FOTO © Rijeka 2020.eu

Također aktualan problem *Granica* tretiran je u paviljonu oblikovanom od crnih metalnih ploča (asocijacija na Trumpa i zid prema Meksiku), u čijem je fokusu razdvojenost Rijeke i Sušaka u razdoblju između dva svjetska rata. Prolazeći kroz paviljon treba (simbolično i doslovno) prijeći „granicu“ između dva grada koji tada funkcioniraju unutar različitih državno-političkih sustava, što rezultira pozitivnim natjecateljskim duhom posebno na području arhitekture, koja je u međuratno doba „jedna bolja od druge“.

U kroniku Rijeke velikim slovima upisane su mnoge važne osobe: Laval Nugent, Robert Whitehead ili Neda Andrić u novije vrijeme. Oni su izravno ili neizravno gradili Rijeku jer su imali znanje i viziju te time stekli poziciju i moć/power, koji su ključni aduti napretka grada (paviljon *Kino*: „Stižu ljudi!“).

Kao neodvojivi dio riječke arhitekture i urbanizma posebnu snagu i simboliku ima *Palača*, na izložbi analizirana kroz transgresiju tri reprezentativna zdanja:

guvernerove palače (i njezine transformacije u PPMHP i Muzej revolucije/Muzej grada, projekt Nevena Šegvića), Robne kuće Ri na Korzu (shopping centra komunizma, koji je trebao parirati Trstu), te nekadašnjeg sjedišta fašističke uprave, nakon rata komiteta, a danas političkih stranaka bez vlastitog prostora (i upitne političke moći).

Priča o fenomenu *Grada* ustvari je priča o riječkom Starom gradu koji je nakon Drugoga svjetskog rata bio poprište velikog urbanističko-arhitektonskog zahvata. Glavnu ulogu u tome imao je karizmatični Igor Emili, čiju viziju budućnosti derutne i napuštene povijesne jezgre utjelovljuje autorska fotografija „Svijetli trenutak“, koja simbolizira njezinu transformaciju u biznis centar. Ovom prevažnom arhitektu za Rijeku hommage je dan rekonstrukcijom interijera nekada popularne slastičarnice „Šestica“ na Korzu, koja je na izložbi dobila funkciju *gaming* sobe za praćenje istraživačkih video igara.

Pet kilometara nasutog teritorija riječke luke iskopano je u kamenolomima

od Preluka do Martinšćice, pa je i paviljon *Zajedničko tlo* izveden od kamena. Ti prostori kasnije su postali mjestima masovnog okupljanja poput nogometnog stadiona na Kantridi, sajмова na Preluku. Delta, također nasipani teren, koja je u poslijeratnom razdoblju trebala postati poveznica Rijeke i Sušaka, sa sportskim terenima, šetnicama i parkovima, do danas je ostala urbano ne-definirana.

Korporativan, industrijski grad Rijeka u vremenu Austro-Ugarske Monarhije *Spomenika* gotovo da nema, a interes za njih pojačan je kada dolazi do tenzije između Italije i Jugoslavije. Ilustrativna je D'Annunzijeva eskapada oko skidanja glave orla na riječkom tornju ili (pretopljeni) spomenici Karađorđevićima u Sušaku koji prosperira zahvaljujući upravo toj državnoj tvorevini. Izdvojeno je razdoblje nakon rata ukazivanjem na nekoliko kvalitetnih

spomeničkih ostvarenja čiji apstraktni jezik apsorbira različita značenja te funkcionira u svako vrijeme: Kolacijeva „bolnica“ u Partizanskoj Drežnici, Emilijev „suhozid“ u Podhumu, 13 crvenih cijevi Z. Pliskovca na Pećinama, Most branitelja na Mrtvom kanalu studija 3LHD.

U više navrata isticano je da izložba nije povijesna/povijesnoumjetnička, da se ne zanima stilovima i oblikovnim sitničarenjem, no činjenica je da se bavi povijesnim razdobljem ključnim za gospodarski i urbani razvoj Rijeke, te da su povijesna istraživanja bila neophodna kako bi se došlo do kristalizacije lokalnih/univerzalnih urbanih tema i fenomena. Bitno je da izložba poziva na dijalog, kritičku raspravu i konfrontiranje mišljenja, a sve s ciljem izrade cjelovite razvojne strategije neophodne za buduću urbanu tranziciju Rijeke koju svi željno iščekujemo. x